

**16. ULUSLARARASI
TÜRK KÜLTÜRÜ
SEMPOZYUMU**

**9 Mayıs 2011
Üsküp / MAKEDONYA**

BİLDİRİLER

**Yayına Hazırlayan
SALİH ÜNVER**

**16. ULUSLARARASI
TÜRK KÜLTÜRÜ SEMPOZYUMU**

**ÜSKÜP – MAKEDONYA
9 Mayıs 2011**

BİLDİRİLER

**Yayına Hazırlayan
Salih ÜNVER**

Ankara 2011

HALK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMALARI KURUMU

Lazer Yayınları

ISBN: 978-975-6221-47-1

Kapak ve Sayfa Düzeni
Şehnaz Türkkorur

Basım Yeri

LAZER OFSET Matbaa Tesisleri San. Tic. Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 95/1-A İskitler / ANKARA
Tel: 0 312 341 23 70 – 72 Fax: 0 312 342 28 98
www.lazerofset.com.tr - lazerofset@mynet.com
T.C. Kültür Bakanlığı Yayıncı Sertifika No: 15108

İÇİNDEKİLER

"DOĞRU YOL" TİYATRO KOLU Agim RİFAT (Kosova).....	11
EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ'NDE OHRİ SANCAĞI Dr. Aktan AGO (Makedonya).....	21
VAN GÖLÜ CANAVARININ FOLKLORİK YÖNÜ ÜZERİNE Prof.Dr.Ali Osman ÖZTÜRK (Türkiye)	24
KOSOVA'DA EVLİYA ÇELEBİ Dr. Altay SUROY (Kosova)	34
MAKEDON ASILLI VANÇO BOŞKOV'UN TÜRKOLOJİ DÜNYASINA KATKISI Prof. Dr. Arif AGO (Makedonya)	38
OSMANLI DÖNEMİNDE BOĞAZİÇİ'NDE DENİZ ULAŞIMI VE OSMANLI PADİŞAH KAYIKLARI Yrd. Doç. Dr. Aygün ÜLGEN (Türkiye)	44
SİVAS İLİ DİVRİĞİ İLÇESİ KADIN GIYIMI Öğr. Gör.Aylin ÖZCAN, Prof. Dr. Nuran KAYABAŞI, Öğr.Gör. Nalan GÜRŞAHBAZ (Türkiye).....	52
TÜRKÜLER VE GÖÇ OLGUSU Yrd. Doç. Dr. Aysel GÜNİNDİ ERSÖZ (Türkiye)	63
BATI ANADOLU GELENEKSEL TÜRK KADIN GIYSİLERİNDEN "FERACE" VE BUGÜNÜ Öğr.Gör.Ayşe FIÇICIOĞLU (Türkiye).....	74
KARACAOĞLAN'IN, EZGİLENDİRİLMİŞ BİR ESERİNDE PROZODİK UNSURLAR Doç.Dr. Ayten KAPLAN (Türkiye)	86
ÇAĞDAŞ KOSOVA TÜRK ÇOCUK EDEBİYATI'NIN BALKANLAR'DAKİ TÜRK VARLIĞI AÇISINDAN ÖNEMİ Doç.Dr.Aziz KILINÇ- Aslı TARHAN (Türkiye).....	100
EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ'NDE TÜRKMEN KADIN GIYIMI Bahriye CANPOLAT (Türkiye).....	106
DENİZLİ İLİ BABADAĞ İLÇESİNİN YÖRESEL DOKUMA KUMAŞLARINDAN OLUŞAN GIYSİ TASARIM ÖRNEKLERİ Öğr.Gör.Bahriye YALÇINKAYA (Türkiye).....	115
TÜRK TEKSTİLİNDE ÖZKÜLTÜRE DAYALI DESEN VE KOLEKSİYON İHTİYACI: EVLİYA ÇELEBİ ÖRNEĞİ Dr. Banu Hatice GÜRCÜM (Türkiye)	125
TÜRKİYE'DE YAYLA VE YAYLACILIK KÜLTÜRÜNÜN DEĞİŞİMİNE BİR ÖRNEK: ALAN YAYLASI (Kırıkhan-Hatay) Yrd.Doç.Dr.Bayram ÇETİN (Türkiye).....	136

KARATOVALI ZA'İFİ VE GÜLŞEN-İ SİMURG'UNDAKİ DİL ÖZELLİKLERİ Yrd. Doç. Dr. Berrin Uyar AKALIN (Türkiye)	145
GELENEKSEL TÜRK KADIN İÇ GIYİMLERİNİN İNCELENMESİ Yrd.Doç.Dr. Birsen ÇİLEROĞLU (Türkiye)	156
OSMANLI BAHÇE KÜLTÜRÜNDE ÇÂRDAK VE KAMERİY(Y)ELER Doç.Dr.Candan NEMLİOĞLU (Türkiye)	166
TÜRK KÜLTÜR COĞRAFYASINDA YERLEŞME ADLARI: TEKE YÖRESİ ÖRNEĞİ Yrd.Doç.Dr.Cemali SARI (Türkiye)	175
TAŞBASKI TÜRK HALK HİKAYE RESİMLERİ Yrd.Doç.Dr. Dizar ERCİVAN ZENCİRCİ (Türkiye)	184
ÜSKÜP KALESİ'NDE OSMANLI KÜLTÜRÜ Dragitsa JIVKOVA (Makedonya).....	191
ERZURUM İLİNDE OLTUTAŞI KOLYELER Prof.Dr.Mediha GÜLER, Elanur HINISLIOĞLU (Türkiye).....	192
EVLİYA ÇELEBİ TARAFINDAN SEYAHATNAMEDE BELİRTİLEN KÜTAHYA'DAKİ YAPILARIN GÜNÜMÜZDEKİ MEVCUT DURUMU Elif ÖZDOĞLAR, Nazife ÖZDOĞLAR (Türkiye)	200
OKUNTU GELENEĞİNDE KİBRİT, ŞEKER VE TUZ ÖRNEKLEMESİ Ergün VEREN (Türkiye)	214
EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ'NİN İLK BASKISI ÖNCESİ AHMET MİDHAT EFENDİ'NİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ Yrd. Doç. Dr. Erol ÜLGEN (Türkiye).....	225
AFYONKARAHİSAR İLİ DİNAR İLÇESİ GELENEKSEL GELİN GIYSİLERİNİN İNCELENMESİ Öğr.Gör.Dr.Figen ÖZEREN (Türkiye).....	235
KONYA'DA EVLİLİĞE HAZIRLIKTA SUNULAN İKRAMLAR Gülperi HAKLI, Funda Pınar ÇAKIROĞLU (Türkiye).....	245
KÜLTÜREL FENOMENLERİN KADIN YAŞAMINA ETKİSİ; KISA BİR HARİTA Yrd. Doç. Dr. Gül PINAR (Türkiye)	251
İSKİLİP'TE DERİCİLİK Nuran KAYABAŞI, Gülşen ASLAN ELKIRAN (Türkiye).....	254
SELÂNİKLİ OSMAN ÂDİL BEY'İN İLK ROMANI: VANDA Dr.Harid FEDAİ (K.K.T.C.).....	263
MAKEDONYA VALANDOVO BÖLGESİ TÜRKLERİNDE DİNİ HAYAT Hasan TELLİ (Makedonya).....	269

EVLYYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ'NDEKİ AZERBAJCAN TÜRK HALK KÜLTÜRÜ ÖRNEKLERİ ÜZERİNE Öğr.Gör.Hayat ŞAMIYEVA (Azerbaycan).....	280
GÜNÜMÜZDE İSKİLİP İLÇESİNDE YAPILAN BİTKİSEL ÖRÜCÜLÜK VE AĞAÇ İŞLERİ Prof.Dr. Nuran KAYABAŞI, Öğr.Gör.Hilal BOZKURT (Türkiye).....	289
EVLYYA ÇELEBİ'YE AİT SEYAHATNAME'NİN YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILMASINA YÖNELİK BİR ÇALIŞMA Yrd. Doç. Dr. Hülya AŞKIN BALCI (Türkiye).....	299
BATI TRAKYA TÜRK TOPLUM ÖRGÜTLERİ VE KÜLTÜREL HAYATA KATKILARI Hüseyin ŞABAN (Yunanistan).....	312
EVLYYA ÇELEBİ SEYAHATNAME'SİNDE İKLİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VE BUNLARIN DOĞRULUK DERECELERİ Dr. İsmail EGE (Türkiye).....	316
GELENEKSEL DENİZLİ EVLERİ: AHŞAP MALZEME VE SÜSLEMELER Kadir ÖZKAYA ve Velittin KALINKAR (Türkiye).....	327
SEYAHATNAMELERİN ANTROPOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: EVLYYA ÇELEBİ ÖRNEĞİ Dr.Kadriye ŞAHİN (Türkiye).....	337
MAKEDONYA'DAKİ TÜRKÇENİN ANA DİLİ VE YABANCI DİL OLARAK EĞİTİMİNDE KÜLTÜRÜN ETKİSİ Doç. Dr. Mariya LEONTİÇ (Makedonya)	348
HATTİ VE HİTİ UYGARLIKLARINDA BOĞA VE GEYİK İMGELERİNİN KULLANIMI Melek ŞAHAN (Türkiye).....	355
KIRIMTATAR DİLİNİN DÜNÜ VE KAYBOLMAMASI UĞRUNDA VERİLEN MÜCADELE Murat YUNUSOV (Kırım-Ukrayna).....	363
ZAMANA DİRENEN BAZI HALK MİMARİSİ ÖRNEKLERİ Prof. Dr. Mustafa ARLI, Yrd. Doç. Dr. H. Sinem ŞANLI (Türkiye)	366
BURSA YÖRESİ GELENEKSEL KADIN GIYSİLERİNİN TEKNİK VE DESEN AÇISINDAN İNCELENMESİ Doç.Dr.Şule ÇİVİTÇİ, Dr.Meyrem ARGA ŞAHİNOĞLU, Dr.Nalan GÜRŞAHBAZ, Öğr.Gör.Gülден ABANOZ, Öğr.Gör.Aylin ÖZCAN, (Türkiye)	372
VALANDOVA YÖRESİ TÜRK AĞZINDA VURGU Doç. Dr. Nazim İBRAHİM (Makedonya)	382
EVLYYA ÇELEBİ RUMELİ VE DELİORMAN'DA Nurten REMZİ (Bulgaristan).....	389
TÜRKİYE-MAKEDONYA KÜLTÜR SANAT ETKİNLİKLERİ ÇERÇEVESİNDE GELENEKSEL ÇALGILARIN YERİ VE ÖNEMİ Yrd.Doç.Dr.Pınar SOMAKCI (Türkiye)	394

MAKEDONYA'DAKİ TÜRKÇENİN ANA DİLİ VE YABANCI DİL OLARAK EĞİTİMİNDE KÜLTÜRÜN ETKİSİ

Doç. Dr. Mariya Leontiç

Özet: Makedonya'da farklı uluslar yaşadığı için dolaylı ya da dolaysız olarak eğitimi farklı kültürler etkilemektedir. Bu durumla, Türkçenin ana dili ve Türkçenin yabancı dil olarak eğitiminde ve bu eğitimin gerçekleştiği bütün kurumlarda karşılaşırız. Türkçenin ana dili olarak eğitimi çok nadir olarak ayrı okullarda gerçekleşir. Genellikle Türk, Makedon, Arnavut, Romen, Ulah ve Sırp öğrencileri ayrı sınıflarda, fakat aynı çatı altında okurlar. Bazen şartlardan dolayı ya da kendi seçeneği doğrultusunda, bu öğrenciler, aynı sınıfta, birlikte okurlar. Bu durumda öğretmenin rolü çok önemli olmakta, bu beraberlik ya güzel tecrübe olarak yaşanabilmekte ya da kâbusa dönüşebilmektedir. Öğretmen, içindeki ön yargılarını yıkıp, öğrencileri farklılıklara hazırlamalı. Özellikle, farklılıklara olumlu olarak bakmalarını ve saygı göstermelerini sağlayıp, öğrencilere yeni ufuklar açmalı ve toplumuna iyimser ve hoşgörülü nesiller yetiştirmeli. Bu hiç de kolay bir görev değil, fakat çevremizdeki kötü tecrübeleri aşp, iyi örneklerden yararlanarak, kendi öğrencilerimize, Türkçenin ana dili ve yabancı dil olarak eğitiminde yeni ufuklar açabiliriz.

1.Önsöz

Öğretmen olabilmek için her aday pedagoji, psikoloji, metodoloji derslerini alıp sınava girmeli çünkü bu derslerde, öğrencilere karşı nasıl davranacağını ve malzemeyi nasıl sunacağını öğrenir. Öğretmenlerin bir kısmı bunu yeterli bulmayıp özel çabalarla ve daha tecrübeli öğretmenlerin tecrübelerinden yararlanarak, alanında her açıdan iyi bir uzman olmaya çaba gösterir. Fakat, ne yazık ki, birçok şey teoride kalır, pratiğe gelince sanki bu alanlardan edinilmiş bilgiler bazı öğretmenler tarafından unutulur. Bu da büyük bir gerçeği yeniden ispatlar, hayatta yaşadıklarımız kitapta okuduklarımızdan çok daha kuvvetli ve etkileyicidir. Böylece hayatta edindiğimiz ön yargılar da pedagoji, psikoloji, metodoloji derslerinde edindiğimiz bilgilerden daha belirgin olur, çünkü onları aşmak için bireyin bilinçli özel çabası ve emeği gerekir. Oysa ön yargılar içinde yaşamak artı çaba gerektirmez, yaşadığımız çevre bizi çok daha kolay benimseyip kabul eder ve gururumuzu okşar. Fakat bu tip öğretmenler, öğrencilerle çalışmaya başlayınca zararlar büyüktür. Özellikle, Makedonya gibi bir ülkede, bu zararlar çok çabuk ortaya çıkar ve öğrencilerde ya da ebeveynlerde en azından isyan uyandırır. Makedonya'da farklı uluslar yaşadığı için eğitimi dolaylı ya da dolaysız olarak farklı kültürler etkilemektedir. Bu sebeple öğrencilerle çalışan bir öğretmen, öğrencilerin kültürlerini tanıyıp, bu kültürlerin mantıklı, ölçülü, bilinçli ve çevreyi kırıp zarar vermeden gerçekleşmesine yol açmalıdır.

2.Makedonya'daki Türkçenin Ana Dili ve Yabancı Dil Olarak Eğitiminde Kültürün Etkisi

Dil ile kültür arasında yakın bir ilişki vardır çünkü tarih boyunca dünyada edinilen tecrübeler ve bilgiler gelecek nesillere dille aktarılır.¹ Yeni nesiller miras olarak edinilmiş bilgileri ve tecrübeleri geliştirirler ve böylece her toplum ve dünya ilerler. Özellikle çağdaş dönemde, modern ve çabuk iletişim, bilgileri ve tecrübeleri daha çabuk aktarır ve bunun neticesi olarak farklı kültürler birbirinden doğal olarak daha çabuk yararlanırlar. Fakat bu sadece yeniliklere hazır ve açık gruplarda, çevrelerde ve toplumlarda gerçekleşir, çünkü hâlâ yeniliklere ve farklılıklara kapalı çevreler geleneği bahane olarak kullanırlar. Kültür, farklı anlamları olan bir terimdir. Geniş anlamda, kültür, bir toplumun ya da bir grup insanın yaşayış, hayat (duygu, düşünce, davranış) tarzıdır. Dar anlamda ise, kültür, tarih içerisinde, toplumun gelişmesinde yaratılan ve gelecek kuşaklara aktarılan maddi ve manevi değerlerin sistemidir.² Farklı dilbilimci ve düşünürlerin kültürün temel öğeleri hakkında farklı görüşleri vardır, fakat hepsi aile, dil, din, gelenek, bilim ve sanat alanlarını kapsar.

Kültür durağan değildir, zaman içinde değişir, fakat değişikliğin hızı en çok insanın yeniliklere açıklığına bağlıdır. Kültürün ve insanın tesirleri karşılıklıdır; kültür insanı etkiler, fakat insan da kültürü etkiler. Kültür-dil-insan arasında da yoğun bir bağlantı ve etkileşim vardır; kültür dili, dil de kültürü etkiler, onların maddi ve manevi özellikleri insana yansır, insan ise yaşadığı çağın dünya görüşleriyle onları dolaylı ya da dolaysız etkiler. Fakat, ulusların bütün maddi ve manevi özelliklerinin ve dünya görüşlerinin, dille ifade edildiği büyük bir gerçektir. Bunu farklı uluslar ve kültürler arasında çalışan her öğretmen bilmeli ve bir sınıfta her kültürün gerçekleşmesine özen göstermeli. Böylece sınıftaki öğrenciler yeni kültürler tanıyıp tecrübe bakımından daha zengin olurlar, farklılıklara hoşgörülerini artar ve yeniliklere daha hazır olurlar.³

¹ Dil ile kültür arasındaki ilişki farklı dilbilimci ile düşünürler tarafından benzer yorumlanmıştır. Bozkurt Güvenç bu konuda şunu belirtir: “Dil ile kültür” yerine dil-kültür bağıntısı demeyi yeğliyorum, çünkü dil ile kültür birbirine eşdeğer, iki bağımsız birim değil, tek bir varlığın, birbirinden ayrılmaz, biri ötekisiz olmaz iki parçası gibidir. Kültürde ne varsa dilde vardır. Dildeki her şey kültürden gelir. Kültür dilde yaşar, gelişir, birikir. Dil, kültürün hazinesi, bilinci, ruhudur.” Güvenç’e göre, “Dil, kültürün en somut, en işlevsel simgeler bütünüdür”. Bakınız: Aksan Doğan. (2008). *Türkçeye Yansıyan Türk Kültürü*. Bilgi Yayınevi - Ankara, 20.

² Kültür hakkında farklı açıklamalar vardır. Halkbilimci ve yazar S. V. Örnek ise kültürü genişçe tanımlar: “Bir halkın ya da bir toplumun maddi ve manevi alanlarda oluşturduğu ürünlerin tümü, yiyecek, giyecek, barınak, korunak gibi temel ihtiyaçların elde edilmesi için kullanılan her türlü araç-gereç, uygulanan teknik; fikirler, bilgiler, inançlar; geleneksel, dinsel, toplumsal, politik düzen ve kurumlar; düşünce, duygu, tutum ve davranış biçimleri, yaşama tarzı.” Bakınız: Aksan Doğan. (2008). *Türkçeye Yansıyan Türk Kültürü*. Bilgi Yayınevi - Ankara, 16

³ Bu ve buna benzer görüşler, Türkiye Cumhuriyeti’nin Atatürk düşünce sistemine göre milli kültür unsurları ve kültür politikası çalışmalarında dikkate alınması gereken ilkelerde de vardır. Bunlardan, bizim konumuz için önemli olanları belirtiyoruz: “...5. Eğitim ve öğretim, kültürle birlikte düşünülmeli, kültür hayatına azami katkı sağlayacak şekilde plânlanmalı ve uygulanmalıdır. 6. Politikaların belirlenmesinde halkın eğilimleri dikkate alınmalıdır. Halkın geniş kesiminin kültür olanaklarından yararlanması, yaratıcılığın gelişmesi açısından faydalar sağlar. 7. Kültür, kişiliğin gelişmesinin önemli bir boyutu olarak değerlendirilmelidir. 8. Entellektüel kültür de kitlelere mal edilmeli, eğitimde olduğu gibi, herkese “kültürden pay alma ve kültür faaliyetlerine katılma hakkı” sağlanmalıdır. 9. İzlenecek kültür politikası, insanı eğilim duyduğu, zevk aldığı her sanat dalı ile ilişki kurabilme imkânına sahip kılmalıdır. 10. Milli kültür politikası, evrensel kültür değerlerinden de yararlanmaya açık olmalı, halkımızın kültürel çeşitlilik içinde zenginleşmesini, çağdaş düzeyde bir kültüre sahip olmasını sağlamalıdır. 11. Kültür unsurlarının çağdaş ihtiyaçlara ve günün şartlarına göre geliştirilmesi için alınması gerekli tedbirler tespit edilmeli, kültür unsurlarındaki gelişmelerde dinamik yönün kaybedilmemesi sağlanmalıdır. 12. Kültür hedeflerine ulaşmada yeterli ve etkili devlet desteğine ihtiyaç vardır. Devlet, kültür çalışmalarını desteklemeli ve özendirilmelidir...” Bakınız: (1990). *Milli Kültür Unsurlarımız Üzerinde Genel Görüşler*. Atatürk Kültür Merkezi Yayını - Sayı: 46 - Ankara, XIII-XIV. Türkiye Cumhuriyeti’nin kültür unsurları ve kültür politikaları çalışmalarında dikkate alınması gereken hedeflerinden, konumuzla ilgili özellikle şu hedefler değerlidir: “1. Milli kültür çevresi, dünya kültürünün, bir bölümüdür. Dünya kültür çevreleri ve milli kültür çevresi araştırması yapılmalı ve milli kültür çavresinin ilişkide olduğu, etkilediği veya etkisi altında

2.1.Makedonya'daki Türkçenin Ana Dili Olarak Eğitiminde Kültürün Etkisi

Makedonya'da Türkçenin ana dili olarak eğitimi ilkokullarda (1.- 9. sınıfa kadar), liselerde, kolejlerde ve Üniversitelerde gerçekleşir.

Köylerde Türkçenin ana dil olarak eğitimi ilkokullarda (1.-9. sınıfa kadar) gerçekleşir. Okullarda okuyan öğrenciler genellikle aynı ulusa, kültüre ve aynı dine ait oldukları için diğer uluslara, kültürlere ve dinlere ait olan öğrencilerle yakın temasta bulunmazlar ve bu tecrübeden mahrum kalırlar. Bu şartlarda gerçekleşen eğitimde genellikle gündelik sorunlar yaşanır ve bir sorun olmaz. Öğrencilerin eğitimleri en yakın şehirlerin karma okullarında ya da sınıflarında devam eder. Fakat, ne yazık ki, öğretmenlerin ve öğrencilerin çoğu bu şartlarda çalışmaya ve okumaya hazır değil. İlk okullardaki öğretmenler, genellikle, öğrencileri böyle bir duruma hazırlamaya gerek duymazlar çünkü öğrencinin tahsile nerede devam edeceğini bilmezler. Bu bölgelerden gelen öğrenciler şehirlere gelince türlü sorunlar yaşarlar, fakat eğitime gelince, farklı kültürlerin etkisi belirgin olur. Bu durumda öğretmenin rolü çok büyük, fakat kendileri de farklı bir şey görmedikleri ya da bu şartlardaki öğretime hazır olmadıkları için genellikle her şey doğal olarak gelişir ve şansa bağlıdır. Oysa eğitim planlı ve uzun vadeli olmalı, şansa bağlı kalmamalı.

Büyük şehirlerde Türkçenin ana dili olarak eğitimi çok nadir ayrı okullarda gerçekleşir. Genellikle ilk okul, lise ve fakülte eğitimi ayrı sınıflarda, fakat aynı çatı altında gerçekleşir. Bu okullarda Türk öğrencileri Makedonya'da yaşayan bütün uluslarla ve onların kültürleriyle temasta bulunabilir (Makedon, Arnavut, Romen, Ulah, Boşnak, Sırp, Hırvat vs.) ve farklılıklar ortaya çıkabilir. Çocuk genellikle tanımadığı şeylerden korkar, tepki gösterir, çoğu kez istemeden de ait olan gruba taraftar olur. Bu durumda, özellikle bu okulların yöneticileri ve öğretmenleri, okullardaki çalışma havasını buna göre düzenleyip öğrencileri farklılıklara ve hoşgörüye hazırlamalıdır. Fakat bu sadece ayrı sınıflarda kalarak gerçekleşemez, okullar bu öğrencileri farklı derslerle ve projelerle bir araya getirip onlara birlikte çalışıp birbirlerini daha yakından tanımalarına imkan vermeli. Öğrenciler birbirleriyle tanıştıktan sonra o farklara ilgi gösterip tanımaya başlar ve saygı duyar. Maalesef okullarda böyle bir hazırlık yapılmadığından dolayı yıllarca birçok tatsız olay okullara ve okul dışına yansdı. Herkes şaşır kalıyordu, oysa kimse sebebi arayıp çözüm aramıyordu, genellikle her şey birkaç cezayla ve birbirlerinden uzak kalma tedbiriyle tamamlanıyordu.

Makedonya'da Türkçenin ana dili olarak eğitimi, Pedagoji fakültesinin ve Filoloji fakültesinin Türk dili ve edebiyatı bölümünde tamamlanır. Makedonyada'ki Türkçenin ana dili olarak eğitiminde Türk dili ve edebiyatı bölümünün önemi çok büyüktür, çünkü burada, geleceğin Türkçe öğretmenleri ve profesörleri yetişir. Programa göre derslerin büyük bir kısmı Türkçe olarak okunur, fakat fakülte çapında, bu bölümlerin öğrencileri diğer bölümlerin öğrencileriyle Makedonca olarak ortak ders de dinlerler. Fakültede de farklı kültürler eğitimi etkilemektedir, fakat öğrencilerin ilk okuldan, liseden ya da kolejden edindiği tecrübe ona belirli bir dereceye kadar yardımcı olur. Fakat fakülte elemanları, özellikle bu dönemde gelecek öğretmen ve çevirmenlerle, bilimsel açıdan eğitimin, dilin ve kültürün bağlantısını işlemeliler ve bu konuyla ilgili kitap ve yazı okumalarını teşvik etmelidir. Özellikle sosyolengüistik, sosyokültürel, psikolengüistik eserler bu dönemde çok yararlı olabilir. Fakat her

kaldığı diğer kültür çevreleri incelenmeli, tanınmalıdır. Bu araştırma bugünkü kültür durumumuzu ve hedefleri tespit etmek için gerekli ilk çalışma olacaktır. 2. Milli kültür politikası, kültürümüzün evrensel kültür içerisinde yer almasını sağlayacak hedefleri de ihtiva etmelidir. 7. Kültürümüzün dış dünyaya, dış dünyanın kültür ürünleri de kendi insanımıza tanıtılmalı ve yararlar sağlanmalıdır. 8. İnsanımıza, olaylara, çevreye, akılcı bilimsel zihniyetle ve akılcı bakış açısı ile yaklaşma alışkanlığı kazandırılmalıdır. Bilime ve akla dayanan bir kültür, teknoloji alanındaki gelişmenin de temel şartıdır..." Bakınız: (1990). *Milli Kültür Unsurlarımız Üzerinde Genel Görüşler*. Atatürk Kültür Merkezi Yayını - Sayı: 46 - Ankara, XV-XVI.

öğrencinin okuma alışkanlığı olmadığından dolayı en büyük yük fakülte profesörlerine ve onların derslerine kalıyor.

2.2. Makedonya'daki Türkçenin Yabancı Dil Olarak Eğitiminde Kültürün Etkisi

Son yıllarda Türkçeye yabancı dil olarak çok büyük ilgi var. Türkçe yabancı dil olarak genellikle kurslarda ve Türk dili ve edebiyatı bölümünde okunur. Kurslarda Türkçe belirli günlerde ve saatlerde öğrenildiği için farklı kültürlerin etkisi o kadar belirgin olmuyor. Fakat bu adaylar, gelecekte, farklı kültürlerin etkisine olumlu etki yapacaktır.

Makedonya'daki Türkçenin yabancı dil olarak eğitiminde Türk dili ve edebiyatı bölümünün önemi çok büyüktür, çünkü burada, geleceğin Türkçe öğretmenleri, profesörleri ve çevirmenleri yetişmektedir.⁴ Okudukları çevre, profesörler, iletişim ve tahsil doğal olarak öğrencilerinin hayatına yansımaktadır. Özellikle bu gruplarla çalışan profesörler, içlerindeki ön yargılarını yıkıp, öğrencilerin farklılıklara olumlu bakmalarını ve saygı göstermelerini sağlayıp öğrencilere yeni ufuklar açmalı ve toplumuna iyimser ve hoşgörülü nesiller yetiştirmeli. Bu çok önemli, çünkü bu gruplarda, Türkçeyi farklı sebeplerden bilmeyen Türk öğrencileri, Türkçeyi öğrenmek isteyen Makedon, Torbeş, Arnavut, Romen, Ulah, Boşnak, Sırp, Hırvat öğrencileri, karışık evliliklerden olan eşler ve çocuklar vardır. Profesör böyle karma sınıflarda ön yargılarını yıkmamışsa ya da yıkmaya hazır değilse öğrenciler arasında farklılıklar derinleşir ve günden güne daha belirgin olur. Bu öğrenciler, Türkçeyi öğrenmek ve meslek edinmek için geldiklerinden dolayı, sınıftaki farklı kültürlerle ait olan öğrenciler de profesörler de buna saygı duymalıdır.

Öğrenciler Türkçeyi öğrenerek aslında Türk kültürünü de öğrenmiş oluyorlar.⁵ “Gotse Delçev” Filoloji fakültesinin Türk dili ve edebiyatı bölümünde, Modern Türkçe derslerinde, genellikle tanışma, aile düzeni, aile ilişkileri, misafirlik, alışveriş, giyim, Türk lokantaları, fakülte, banka, postane, hastane, bayramlar, gezi, tatil, Türkiye'nin tanınmış tūristik yerleri ile ilgili dersler vardır. Böylece öğrenciler derslerin sayesinde hem Türkçeyi öğreniyorlar hem de Türkiye'yi tanıyorlar. Daha ileri seviyelerde Türkiye'nin tanınmış ya da gitmek istedikleri şehirleri hakkında malzeme ve resimler toplayıp sınıf arkadaşlarına onları her açıdan tanıtıyorlar (nūfus, iklim, doğal güzellikler, oteller, tarihi eserler, eğlence vs.). Bu her açıdan yararlı oluyor çünkü öğrencilerin büyük bir kısmı Türkiye'ye gitmemiştir.

⁴ Makedonya'da Türk dili ve edebiyatı bölümü “Aziz Kiril ile Metodiy” Üniversitesinin “Blaje Koneski” Filoloji fakültesinde ve “Gotse Delçev” Üniversitesinin Filoloji fakültesinde vardır. Bu Türk dili ve edebiyatı bölümlerinde geleceğin Türkçe profesörleri ve çevirmenleri yetişir.

⁵ Bu konuda Doğan Aksan'ın çok güzel bir görüşü var: “Türkleri hiç tanımayan, Anadolu'yu ve Türkçe konuşulan öteki ülkeleri hiç bilmeyen bir yabancı, dünyanın herhangi bir yerinde iyi bir Türkçe öğrenimiyle bu dili öğrenecek olsa, yalnızca, sözcüklerini inceleyerek Türk kültürü üzerinde pek çok bilgi edinebilecek, uzakta olduğu halde bu kültürü tanıyacaktır. Nitekim, ülkemize hiç gelmemiş ya da bir-iki kez uğramış yabancı Türkologların bulunduğu da gerçektir.” Bakınız: Aksan Doğan. (2008). *Türkçeye Yansıyan Türk Kültürü*. Bilgi Yayınevi - Ankara, 21.

3.Makedonya'daki Türkçenin Ana Dili ve Yabancı Dil Olarak Eğitiminde Farklı Kültürlerin Önyargılarından Dolayı Hatalar ve Onları Aşmak için Öneriler

Makedonya'daki Türkçenin ana dili ve yabancı dil olarak eğitiminde farklı olumlu, olumsuz, güzel ve tatsız tecrübeler vardır. Olumlu ve güzel tecrübeler profesörün büyük emeğine bağlıdır. Olumsuz ve tatsız tecrübeler ise genellikle profesörün toplumdan emdiği ve içinde biriktirdiği önyargılarının neticesidir. Profesör farklılıkları ne kadar daha zor kabul ederse, toplumdaki önyargılar onda daha çabuk filizlenip kök tutar. Bu çok önemli bir noktadır, çünkü bugün, Makedonya'daki Türkçenin ana dili ve yabancı dil olarak eğitimine, geçmişe kıyasen, Türkler dışında, Makedonya'da yaşayan diğer uluslara ait profesörler de katılıyor.

Makedonya'daki Türkçenin ana dili ve yabancı dil olarak eğitiminde kültür açısından genellikle aynı hatalar tekrarlanır. Bunlardan en önemlileri şunlardır:

- kendi ulusunu en üstün saymak
- kendi tarihini en üstün saymak
- kendi kültürünü en üstün saymak
- kendi dilini en üstün ve en güzel saymak
- kendi dinini en üstün saymak
- farklı ırklara, uluslara ve dinlere ait olan gençler arasındaki ilişkiye ve evliliğe hor bakmak
- karışık evliliklerden doğan çocukların kanını "bozuk, kirli" saymak
- tahsil dili hakkında çocukların ve ebeveynlerin kararlarına karışmak ve baskı yapmak
- okul seçimi hakkında çocukların ve ebeveynlerin kararlarına karışmak ve baskı yapmak
- okullarda kendi bayramlarını kutlamak, diğerlerinin bayramlarını kutlamaya izin vermemek

Bu durumları aşmak için öğretmenler bilinçli olarak ilk önce kendi önyargılarını aşp tavırlarını değiştirmeliler. Bunu yapmadıkları takdirde önyargılar öğrencilere geçer ya da onlarda olanlar daha çok pekişir. Oysa biz, öğretmen olarak, öğrencilere yeni görüş noktasını sunup onların işinde ve hayatında yeni ufuklar açmalıyız. Yukarıdaki olumsuz yaklaşım yerine şunu öneriyoruz:

- her ulusun değerli olduğunu öne sürmek
- tarihin geçmişe ait olduğunu, değişmeyen, fakat birbirimizi bağladığı için bizim ona karşı görüşümüzü değiştirebilen bir alan olarak saymak ve ondan ders alarak daha iyi gelecek kurmak
- her kültürün değerli olduğunu, topluma ve dünyaya farklı renkler kattığını bildirmek
- her dilin kendince güzel olduğunu, topluma ve dünyaya zenginlik kattığını açıklamak
- her dinin değerli olduğunu, topluma, dünyaya zenginlik ve manevi güç verdiğini hissettirmek
- farklı ırklara, uluslara ve dinlere ait olan gençler arasındaki ilişkiye ve evliliğe hoş bakmak
- karışık evliliklerde doğan çocuklara toplumun zenginliği olarak bakmak

-tahsil dili hakkında çocukların ve ebeveynlerin kararlarına karışmamak ve baskı yapmamak

-okul seçimi hakkında çocukların ve ebeveynlerin kararlarına karışmamak ve baskı yapmamak

-sınıflarda imkânlar içinde bütün farklı bayramları birlikte kutlamak

Bu tecrübeyi, fakülte öğrenci yıllarımdan bugüne kadar, yirmi yıl zarfında edindim. Ne yazık ki kimse bizi bu duruma hazırlamadı ve kendimiz çözüm aramaya mecburduk. Hâlâ da farklı durumlarla karşılaşınca aramaya mecburuz, fakat en azından ön bilgimiz olduğundan, çözümler daha çabuk ve daha iyi bulunuyor. Özellikle bir yıl Amerikanca kurslarına gittiğim ve Rachel Oneil'in takip ettiğim dersler doğru yolda olduğumu, fakat daha çok şey öğrenmem gerektiğini gösterdi. Rachel Hanım'ın Makedonya'ya gelmeden önce karma gruplarla ve farklı kültürler içinde çalışmaya özel bir hazırlığı olduğu belliydi. Kendisiyle de konuştuğumda bu hazırlıklarda ilk önce farklılıklara sorun olarak değil, zenginlik olarak bakmaları tavsiye edilmiş. Ve gerçekten Makedonya'da bir yıl yaşadığı ve çalıştığı halde sanki hayat boyu burada farklı kültürler arasında yaşamış ve karma gruplarla çalışmış gibi görünüyordu. Bu emeğe ve hünere büyük saygı duydum. Bir yıl zarfında onun derslerinde öğrendiğim yaklaşımları, Türkçenin ana dili ve yabancı dil olarak eğitiminde, başarıyla uygulamaya başladım. Bu açıdan kendimi profesör olarak şanslı sayıyorum.

4. Sonuç

Makedonya'da, Türkçenin ana dili ve yabancı dil olarak eğitiminde farklı kültürlerin etkisi büyüktür. Bu sebeple, her öğretmen, bu şartlarda çalışmaya kendisini her açıdan hazırlamalı. Toplumdaki ön yargıları aşıp kendisi farklılıklara ve yeniliklere açık olmalı. Bunu kendisiyle başardıktan sonra kendi öğrencilerini, daha doğrusu geleceğin öğretmenleri, profesörleri ve çevirmenleri farklılıklara ve yeniliklere hazırlamalı. Özellikle farklılıklara olumlu olarak bakmalarını ve saygı göstermelerini sağlayıp toplumuna iyimser ve hoşgörülü elemanlar yetiştirmeli.

Makedonya'da, Türkçenin ana dili ve yabancı dil olarak eğitimine farklı uluslara ve kültürlere ait olan öğrenciler katıldığından dolayı, Türkçeyi ve Türk kültürünü okurken, farklı yollarla sınıfta diğer kültürlerle de saygı ve özen gösterilmeli. Böylece sınıftaki öğrencilerin farklılıklara hoşgöruları artar ve yeniliklere daha açık olurlar.

Bu hiç de kolay bir görev değil, fakat toplumdaki ve çevremizdeki hataları aşip iyi örneklerden ve eserlerden yararlanarak kendi öğrencilerimize Türkçenin ana dili ve yabancı dil olarak eğitiminde yeni ufuklar açabiliriz.

Atatürk de öğretmenlerin vazifesi hakkında şunu söylemiştir: "...Milleti millet yapan, ilerleten ve yükselten güçler vardır: Düşünce güçleri ve sosyal güçler... Düşünceler, anlamsız, mantıksız safsatalarla dolu olursa, o düşünceler hastadır. Kezâ sosyal hayat akıl ve mantıktan mahrum, yararsız ve zararlı birtakım inançlar ve geleneklerle dolu olursa felç olur. Öncelikle düşünce ve sosyal güçlerin kaynaklarını temizlemekten başlamak gerekir. Memleketi, milleti kurtarmak isteyenler için, millî onur sahibi olmak, güzel niyet, fedakârlık gerekli olan özelliklerdendir... Fakat bir sosyal yapıdaki hastalığı görmek, onu tedavi etmek, sosyal kurumu çağın gereklerine göre ilerletebilmek için, bu özellikler yeterli gelmez; bu özelliklerin yanında ilim ve fen gereklidir. İlim ve fen girişimlerinin çalışma merkezi ise okuldur. Bundan dolayı okul gereklidir. Okul adını hep birlikte saygıyla söyleyelim. Okul genç beyinlere, insanlığa saygıyı, millet ve memleketi sevgiyi, onuru, bağımsızlığı öğretir...

Bağımsızlık tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için takibi uygun olan en sağlam yolu belletir... Memleket ve milleti kurtarmaya çalışanların aynı zamanda mesleklerinde birer namuslu uzman ve birer bilgin olmaları gerekir. Bunu sağlayan okuldur. Ancak bu şekilde her türlü girişimlerin mantıklı sonuçlara ulaşması mümkün olur...⁶

BİBLİYOGRAFYA

1. Aksan, Doğan. (2008). *Türkçeye Yansıyan Türk Kültürü*. Bilgi Yayınevi – Ankara.
2. Demirel, Özcan. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları – İstanbul.
3. Demirel, Özcan. (1999). *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları – İstanbul.
4. (1990). *Milli Kültür Unsurlarımız Üzerinde Genel Görüşler*. Atatürk Kültür Merkezi Yayını - Sayı: 46 – Ankara.
5. (2006). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*. Atatürk kültür, dil ve tarih yüksek kurumu – Atatürk araştırma merkezi. – Ankara.

Leontiç, Mariya. (2011). Makedonya'daki Türkçenin Ana Dili ve Yabancı Dil Olarak Eğitiminde Kültürün Etkisi. 16. Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu, 9 Mayıs Üsküp.

⁶ Bu sözleri Atatürk öğretmenlere 27 Ekim 1922'de söylemiş, fakat onlar bugün bile her toplum için geçerlidir. Bakınız: (2006). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*. Atatürk kültür, dil ve tarih yüksek kurumu – Atatürk araştırma merkezi. – Ankara, 387